

Capii Revoluției de la 1848 din Țările Române traduc Biblia

The Heads of the 1848 Revolution from the Romanian Countries translate the Bible

Gheorghe Mișuț,
Ineu, Arad

Abstract

The religious and Messianic spirit of the heads of the Romanian revolution can also be seen from the declarations and the decisions made by them. After the defeat of the revolution, the ecclesiastical and cultural revendications, but also those from education, mostly unsatisfied, brought about the decision to raise the religious and cultural level of the nation by translating the Scriptures in a popular, understandable language.

Key words: *Revolution, religion, religious level, cultural level.*

După înființarea în 1804 a „Societății Biblice engleze pentru Britania și străinătate” la Londra, Biblia a început să fie tradusă în mai toate limbile pământului. Exemplul ei a fost urmat în răsărit prin înființarea în 1913 la Petersburg a „Societății Biblice rusească”, care a dezvoltat o activitate benefică pentru popoarele ruse până la subordonarea ei în 1826 Sfântului Sinod și încetarea activității acesteia(1); a fost urmată de „Societatea Biblica Protestantă Rusă”, care i-a preluat activitatea. Importanța Societății Biblice Ruse se datorește faptului că tipărește la 1819 în Petersburg, o biblie românească (Noul Testament a apărut în 1817) cu binecuvântarea Sf. Sinod al Rusiei și cu știrea exarhului Gavriil, mitropolit al Chișinăului și al Hotinului și a lui Varlam, arhimandritul mănăstirii Dobrovăț din Moldova. Această ediție (a treia în lb. română) este o copie a Bibliei de la Blaj (1795) cu unele îndreptări.

Traducerea mitropolitului Andrei, baron de Șaguna, a Bibliei din 1856-1858 urmează întocmai textul Bibliei de la Sankt Petersburg, încât reproduce chiar și erorile de tipar(2). Biblia episcopului Filotei al Buzăului, tipărită în anii 1854-1856 în 5 volume, urmează pe cea de la Blaj cu unele îndreptări după Biblia de la București (1688).

Revizuirea vechilor traduceri este un fenomen prezent și în țara vecină, Ungaria, unde în 1870 prof. Samuel Kamory face o traducere după Scripturile romano-catolice și protestante cu o amplă folosire a

neologismelor. La fel, credinciosul nazarinean, Istvan Kolmar, traduce în 1862, având legături cel mai mult cu versiunile lui Kaldi Gyorgy (romano-catolic) și Karoli Gaspar (protestant)(3). Istvan Kolmar fiind și întemnițat după înabușirea revoluției pentru spionaj, întâlnește în închisoare niște nazarineni, prin care este convertit. Internat apoi într-un azil de nebuni traduce Noul Testament.

Iată concepția episcopului Șaguna cu privire la traducerea Bibliei: „Limba Bibliei pentru un popor numai o dată se poate face; dacă s-au învins piedica cea mare a traducerii credincioase și înțelese, și dacă poporul a primit limba aceea așa zicând în însuși ființa sa: atunci următorii n’au de-a mai face alta, ci numai a o re’nnoi și îndrepta așa, după cum ar fi re’nnoit și îndreptat traducătorul cel dintâiu al Bibliei de ar fi trăit până în veacurile lor(4). Prin aceasta episcopul recunoaște primordialitatea vechilor săi traducători ai Noului Testament de la 1648 a Bibliei de la 1688 și cinstea ce li se cuvine pentru tălmăcirea cuvântului din vechile limbi în limba națiunii române. „Deșteptarea poporului românesc din barbaria veacurilor, împrietenirea lui mai de aproape cu legea lui Dumnezeu, pășirea lui către lumina ce blândă a țivilisației și a culturii, înfrățirea neamului nostru românesc pre care mana Proniei l-au sămănat prin atâtea țări deosebite și prin atâtea neamuri străine, rămânerea în viață a limbii sale naționale –toate aceste binecuvântări neasemănate avem a le mulțămii acestor ediții vechi ale Sfințelor Scripturi acestor monumente nepieritoare ale limbei „moralității...”(5). Ideile vehiculate de marele episcop nu pot fi neglijate și combătute, ele având un mare adevăr și prețuire mare față de lucrarea Cuvântului lui Dumnezeu în viața poporului românesc. Șaguna spune: „pentru aceea au și îmbrăcat traducerea lor în veșmântul limbii aceleia, care să fie înțeleasă de toți români de pretutindeni(6). Cu privire la traducători de mai târziu “au pre’nnoit și îndreptat numai unde și unde aceia ce traducătorii cei dintâiu ca nemernici d’abia ai unui veac, n’au putut să îndrepte, dar nici n’au avut lipsa de a îndrepta, fiindcă pe vremile lor au fost bine și desăvârșit așa”(7).

Urmează o idee dată de Șaguna care poate fi contestată și care a dus în cursul veacului al XIX la polemică cu un alt traducător al Bibliei, Ion Heliade Rădulescu. „Iară limba noastră e pom viu care în toată primăvera se schimbă: ramurile bătrâne și fără suc se usucă și cad, mlădițe tinere cresc; frunza vestejește și se scutură, dar alta nouă curând îl împodobește-toate ale lui se fac și se prefac, numai tulpina rămâne totdeauna aceeași”(8). Deși episcopul remarca corect schimbarea și reînnoirea cuvintelor din fondul limbii române, el se va ridica cu vehemență atunci când un traducător competent, Ion Heliade Rădulescu, va introduce cuvinte din fondul lexical

latin al limbii noastre. Am amintit aceste lungi idei cu privire la traducerea Bibliei în limba română pentru a cunoaște atitudinea unui personaj central al Bisericii Ortodoxe Române și care a avut un rol important în revoluția de la 1848, fiind ales președinte al Adunării Naționale de la Blaj și președinte al Comitetului Național Român Permanent cu sediul la Sibiu, care a fost organul de conducere al revoluției(9). Șaguna a făcut parte din aripa moderată a Revoluției Române din Transilvania.

Spiritul religios, mesianic al capilor revoluției române se vede și din declarațiile și din hotărârile luate. Astfel: Simion Barnuțiu în proclamația trimisă la Sibiu în 25 martie 1848 spune: „Dumnezeu a rânduit și poporului asupra sărbătoare. Fiecare oraș, fiecare sat răsuna de bucurie pentru că ziua de azi este învierea popoarelor moarte. Și noi, un million trei sute de mii morți politici am fost în națiune. Acum este ziua învierii. Să mergem să răsturnăm piatra de pe mormânt; să dezlegăm lanțurile milenare ale națiunii române pentru ca să se ridice din pulbere și să viețuiască vieța veșnică”(10). În hotărârea luată la adunarea de la Blaj sub pana întâului ei secretar Timotei Cipariu la punctul 7 se cere „deplina libertate a gândului: rostit, scris, tipărit, fără cenzură și cauție”(11).

Conștiința sacră a dreptății reiese din hotărârea celei de a treia adunare de la Blaj din septembrie 1848. „Ne adunăm aici ca să scăpăm de prădăciunile, jafurile și o mie de alte nedreptăți, asupra și hoții pe fața care ne fac dregătorii comitatelor și mulți nobili privați care calcă în picioare legile dumnezeiești și omenești”(12). Idei înaintate cuprindea și programul revoluționar din Țara Românească cum ar fi: emanciparea israeliților și acordarea drepturilor politice oricărui compatriot de altă credință(13). Numai prin profunda credință creștină se poate explica aplecarea a trei capi ai revoluției din Transilvania și a doi capi ai revoluției din Țara Românească la traducerea Bibliei în limba română. După înfrângerea revoluției, revendicările bisericesti și culturale, ca și cele din învățământ, în mare parte nesatisfăcute, au dus la hotărârea de ridicare a nivelului religios și cultural al neamului prin talmăcirea Scripturii într-o limbă populară, cât mai înțeleasă. Vechile traduceri erau de negăsit și tirajul tipărit era destul de mic față de necesitățile crescânde ale poporului. Era convingerea lor că numai prin cunoașterea Scripturilor neamul nostru va ajunge la libertate și va putea ieși de sub exploatarea feroce a străinilor. Așa se face că în Duminica Tomii, când trei tribuni se adresează mulțimii cu salutul „Cristos a înviat! Libertatea a înviat!” miile de oameni au răspuns cu „Adevarat că a înviat!”(14). Ideea libertății era legată deci de credința în inviere, ca act ce va duce la o schimbare fundamentală a raporturilor sociale. Chiar îndemnul erau pașnice și nonviolente, nu se propaga ura și răzbunarea.

Unul din tribune a strigat: „dacă ne va da cineva o palmă, întorceți cu răbdarea și cealaltă față pene cându va bate ora răzbunării cei drepte a gencei române”; la care miile de oameni au strigat „asia vomu face, asia vomu face invetiatorii nostril!”(15). Învățătura creștină a toleranței și răbdării atât de cunoscută la români erau propagate de conducătorii revoluției pentru că ei erau creștini prin neam și gândire.

Al doilea traducător din Transilvania a Bibliei a fost Nicolae Nifon Bălășescu (1806-1880) născut în Hasag lângă Sibiu; face studiile la Oradea și Cluj (filozofie și juridice), poliglot (maghiară, germană, latină). În 1832 face studii timp de trei ani la Institutul Teologic din Arad(16). În 1835 îl găsim profesor de teologie la Seminarul central din București unde începe lucrarea la manualele de studiu trebuincioase elevilor. Are preocupări de gramatică română și chiar scoate un manual în acest sens; tiparește „Elemente de istoria biblică a Testamentului vechiu și nou“, Iași 1853, „Epistolele și Evangheliile Duminecilor și ale sărbătorilor de peste totu anulu pentru seminarii”, București 1858, „Isagogica sau introducerea în cărțile Sfintei Scripturi ale Vechiului și Noului Testament”, București 1858, ca să amintim doar câteva lucrări din cele 23 opere publicate care vădesc preocuparea teologică a directorului Seminarului central din București (17). Merită pomenită o lucrare pentru care a stăruit mult pe lângă domnul Țării Românești și mitropoliții Șaguna și Neofit „Dictionarium latino-romanicum” din care a reușit să tiparească patru fascicule în mai multe locații: Sibiu 1848, București 1860, 1863, ajungând la litera C(18).

Revoluționar fără rezerve, călugarul Nifon activează în societatea secretă „Frăția” și participă la Marea Adunare Națională de la Blaj, 3/15-5/17 mai 1848, fiind ales membru în Comitetul permanent național român de la Sibiu, alături de episcopul Șaguna, Simeon Barnuți, A.Papiu Ilarian, Avram Iancu, Ioan Buteanu, prof. Aron Pumnu. Este arestat în august 1848 și eliberat la intervenția grănicerilor români de la Orlat, Vestem și Apold. Semnează apelurile către națiune împreună cu alți cinci revoluționari. La cea de-a treia adunare din Blaj este ales în Comitetul de pacificațiune a Românilor. După ocuparea Sibiului de trupele maghiare fugă în Oltenia unde a fost arestat la Râmnicu Vâlcea de trupele țariste(19).

Prin anii 1861-1863 N. Bălășescu poartă o corespondență cu rev. Alexander Thomson și rev. George Vaschburn de la misiunea Americană din Constantinopol, în limba germană, în vederea traducerii Bibliei în limba română cu litere latine. Manuscrisul nr. 755 din Colecția Academiei Române are 261 de foi și conține Biblia Sacra (Geneza, Exodul și Psaltirea)(20). „Sfânta Scriptură a Vechiului Testament”. Tomul Anteu cuprinzând cele 5 cărți ale lui Moise, Iosua, Judecatori și Rut, sub egida

Societății Biblice Britanice și Străină; apare la Iași în 1865 la imprimeria Adolf Bermann, 417 pagini. Tomul al doilea apare în 1867, conține cărțile de la Samuel la Psalmi, 534 pagini. Tomul al treilea apare în 1869, conține cărțile de la Proverbe la Maleahi, 434 pagini. Specialiștii sunt de acord ca Tomul întâi (octateuhul) a fost tradus de N. Bălășescu având ca bază Vulgata (Biblia Tremellius-Junius-Bezae) și chiar trad. Martin în franceză. La vol. 2 și 3 au colaborat majoritari prof. Constantin Erbiceanu, reputat istoric al bisericii în sec. XIX, cunoscător al limbii grecești și specialistul în ebraică Ieronim Voruslan. Această traducere poate fi numită Bălășescu-Erbiceanu-Voruslan. Nu sunt traduse cărțile deuterocanonice, textul e paginat pe o singură coloană, fără trimiteri. Tirajul e bun deși va deveni insuficient (vol I 5000 buc., vol. II 7000 buc., vol III 8000 buc.).

Un alt pașoptist traducător al Bibliei a fost Timotei Cipariu. Traducerea acestuia se păstrează în Manuscrisul nr. 209 păstrat în Fondul Blaj al Bibliotecii Academiei Române, filiala Cluj. Manuscrisul a fost finalizat în 1870 și cuprinde cărțile Vechiului și Noului Testament, vol. I 546 de file, cuprinzând de la Facerea la Psalmi, vol. II de la Psalmi CVII la III Macabei (conținând cărțile necanonice), vol. III conține toate cărțile Noului Testament de la Matei la Apocalipsa (1269 v). Textul e scris în ortografia lui Cipariu, iar după părerea cercetătorului Mircea Remus Birtz nu avem de a face cu o traducere nouă, ci doar cu diortosirea textului Bibliei de la București din 1688(22). Eruditul cărturar era cunoscător al limbilor vechi (latina, greaca, ebraica, slavona...). Teolog prin formație, lingvist prin preocupări, istoric, canonic al diocezei Blajului (1842). În preajma revoluției de la 1848 scoate primul ziar românesc "Organul Național". În mai 1848 este vicepreședinte alături de Simion Barnuțiu al Adunării Naționale de la Blaj, membru al „Comitetului de pacificație de la Sibiu“, ocupându-se cu formarea celor 15 legiuni ale armatei revoluționare române(23). Cu privire la personalitatea și viața sa, N. Iorga (24) spune lapidar „acesta a fost bătrânul cu ochii vioi, sub fruntea înaltă pe care ni-l înfățișează chipurile: un muncitor, un cugetător și un om deplin”. Fiind un adept al latinismului și ortografiei etimologice și traducerea s-a făcut în spiritul acestor deziderate. Biblia să nu a mai putut fi publicată pentru că în 1869 aparuse deja Vechiul Testament la Iași, iar în 1871 o nouă versiune a Bibliei în românește era gata. Teama de a nu apuca alții înaintea lui s-a înfăptuit. Rămâne preocuparea acestui „om deplin” de a da o Biblie revizuită pentru neamul lui(25).

Cel de al patrulea revoluționar român traducător al Bibliei este Konstantin K. Aristias (1800-1880), scriitor participant la revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, fondator al Societății filarmonice, membru al

societății secrete „Frăția”. În timpul revoluției din Țara Românească este numit de guvernul provizoriu comandant al Gărzii Naționale din București. În septembrie 1848 organizează o mare demonstrație populară în București unde mulțimea arde Regulamentul Organic și Condica rangurilor boierești în semn de desființare a privilegiilor feudale(26). Arestat de turci, reușește să fugă emigrând la Paris. Refuză cetățenia greacă și se întoarce în țară. Profesorul de limba greacă conduce această catedra la liceul Gheorghe Lazăr până la pensionare în 1865(27). Traducătorul lui Homer și Plutarh în limba română, cu deosebita fidelitate față de original, încearcă și traducerea Bibliei. Astfel în 1859 apare Biblia Sacra (Genesis 128 pag.), Psalmii 1859, 157 pag. și Isaia 1859, 122 pag., toate cu alfabetul de tranziție sub egida Societății Ierografice Britanice și Străine spre propagarea Sfântului Cuvântu în Britania și la alte națiuni(28). Traducerea s-a făcut după un text neogrec din 1836 și s-au tipărit în jur de 3000 de exemplare de fiecare lucrare. Cum observa și N. Iorga (29) „totuși aici stricarea de limbă, inovarea nesăbuită se întâmpină în măsură mai mică, decât în Biblia care trebuia să ajungă cartea de toate zilele a unui neam întreg”(30).

Cel din urmă pașoptist de care vom vorbi, Ion Heliade Radulescu (1802 Târgoviște-1872 București), „părinte al literaturii române” (George Băiculescu)(31), filolog, revoluționar, fondator al Societății Filarmonice, director al Arhivei Țării Românești, redactor al Proclamației de la Islaz, ministru al cultelor în guvernul provizoriu constituit la 11 iunie 1948 și membru al Locotenenței domnești împreună cu N. Golescu și Christ Tell, se situează pe aripa moderată a revoluționarilor. După înfrângerea revoluției pleacă în exil la Paris, insula Chios și Constantinopol (unde a pledat pentru intelegere cu Turcia). În anii exilului (1848-1858), publică în română și franceză articole ce atrag atenția puterilor europene aspra țărilor române. Întors în țară în 1859 încearcă o reintegrare în viața politică .Este ales în 1867 președinte de onoare al Societății Academice Române(32). A promovat o „scriere etimologizantă ,italienizantă”(33) într-o măsură proprie pe care o folosește și la traducerea Bibliei în limba româna, ceea ce i-a adus critici și neacceptarea traducerii de către clerici.

Heliade publică la Paris în 1858 în tipografia lui Preuve „Biblia Sacra ce coprinde Vechiul și Noul Testament tradusă din Hellenesce dupa a celor septezeci”. În același an, la Paris, în aceeași editura, Heliade publica „Biblicele sau notiți historice philosophice, religiose și politice asupra Bibliei”. Precizăm că traducerea s-a făcut după textul canonic al bisericii răsăritene cu eliminarea voită a cuvintelor de origine slavă” în contra Panslavismului rus punem ca o linie de demarcatio numai doizecisi patru litere române”(34). „Înainte Panslavismului punem ca o linie de

demarcatio sau ca o argine limba nationale, curățită de orice element eterogen contagios și corupător, și prezentată prin adevăratele ei litere străbune(35). Apartenența sa la Biserica Ortodoxă se vedește și din folosirea Septuagintei la traducerea Bibliei „iar înaintea propagandei luteranismului englez n’avem decât a înfățișa Biblia celor șaptezeci tradusă de-a dreptul din helenește astfel cum s-a conservat în biserica răsăritului”(36). „Comparația acestei versiuni cu cea ce societatea biblică din Londra răspândește d-a dreptul din hebraic’ă va fi de ajuns spre a întări pentru totd’una pe români în credința părinților lor”(37). Ideile revoluționare ale marelui dascăl patriot răzbat din comentariile care le face asupra primelor două cărți din biblia tradusă (în primul volum și unicul apărut au fost traduse cărțile Pentateuhul, Iosua, Judecatori, Rut până la 1 Regi cap 1 și 2) (38): Geneza și Exodul. Comentând versetul 27 din Geneza cap 1, ce se refera la crearea omului după chipul lui Dumnezeu, Heliade arată că divinitatea în Indii, în Babilonia, în Egipt putea să aibă orice formă și putea fi reprezentată cu patru sau mai multe capete, prin șarpe, bou dar nu putea fi reprezentată prin om „pentru că omul era necesariu de a fi sclavul preotului și despoților; altarul și thronul nu suferia o asemenea emancipare a Omului”(39). Acest atac direct la adresa sistemului preoțesc nu a convenit clerului, mai ales că episcopul Șaguna editează Biblia pentru credincioșii din Tansilvania în acelaș an, iar episcopul Filotei în Țara Românească (1854-1856). Exista și o concurență în a cumpăra o ediție autorizată de biserică și o ediție a unui mirean afurisit de aceasta.Heliade scoate și el la Biblia sa din 1858, 31 de gravuri în care se arată numele artistului, titlul scenei și gravorul. Era deci o concurență cu Biblia lui Șaguna care are și ea ilustrații. Dar să continuăm comentarul politic al revoluționarului moderat Heliade într-o transcriere cu eliminarea italianismelor ortografice „oricine a cutezat a zice ca omul e după asemănarea lui Dumnezeu a căzut victimă fulgerat cu anathema sau lovit cu moartea, cu închisoarea, cu expatrierea. Primi coloni ai Greciei fura niște refugiați egipteni alungați ca niște revoluționari sau eretici, ce cutezară a nu mai zice omului, humă, muritor, și gr. brotos, brută, păscător sau mâncător ca vita și alte asemenea, ci „căutător în sus”, gr. antropos. De la gr. antropos începură primele idei în Grecia, despre demnitate a omului și de emancipare a lui de jugul sacerdotal ce se punea între Om și Dumnezeu și nu lasă a căuta în sus”(40). „și creaa Dumnezeu pe Om, după imaginea lui Dumnezeu îl creaa pe dânsul”... „De atunci dată dreptul de cetățenie a acestei idei ce facu atâția martiri și-n lumea veche, și-n cea nouă.Ideea se naturaliza în multe state și intra în condicele religioase și politice; nu se mai putea reprobă ca o erezie, ci din contra avu drept de ortodoxie...Mulți din câți s-au speriat și se sperie de dânsa își ziseră și își zic încă: ideea n’o mai

putem persecuta... Pentru că a apucat a se recunoaște că este asemănare între Om și Dumnezeu, în loc de a face pe om după asemănarea lui Dumnezeu, să facem pe Dumnezeu după asemanarea Omului și mai vârtos a unuia din cei mai teribili tirani: să-i dăm o curte, miniștrii, armate, mijlocitori sau solitari, favorite, privilegiați ai săi, pasiuni etc, etc. Să nu-l lăsăm fără ocne, închisori, deportații, Siberii, ci din contra, acestea să le facem eterne, să le împlinim cu garnisoane de niște armășei mai teribili decât toți armășei din lume. Să le dotăm cu căldări, cu grătare, cu furci, cu frigări și alte asemenea care să facă ca un pharaon din cei mai cumpliți să semene un sânt pe lângă ceea ce zicem noi Dumnezeu; ca să ne recunoască apoi lumea toate ale noastre, însuși după dreptul divin. Aici e reacția: ca nu se nevoiră oamenii a fi ei după asemănarea lui Dumnezeu, ci facură pe Dumnezeu după asemanarea oamenilor(41).

Adept al libertății de conștiință, deziderat al revoluției care cerea eliberarea din robia fizică, Heliade trece la conștiința înrobită de sistemele totalitare „libertatea conștiinței este auzul deschis și atentiv la vocea lui Dumnezeu pentru că numai când ne mântuim de capul ce ni l-au fasonat dascălii și prejudecățile, numai atunci începem a judeca cu capul ce ni l-a dat Dumnezeu”(42). Libertatea propagată de scriitor reiese și din toleranța pe care o acorda Bibliei ebraice „specifică protestantismului. „Mărturisim că Protestantismul și’ a dat pretutindeni folosele sale, asemenea încredințăm că nu Biblia judaistă, ci a celor șaptezeci este baza și originea Religiei noastre”(43).

Cu privire la legitimitatea filologic-intelectuală a traducătorului, prof. Eugen Munteanu remarca faptul că Heliade „afirmă deci dreptul inalienabil al intelectualului laic de a se apropia de textele sacre ca om de cultură sau ca om de știință”(44). Adică, el ar fi fost scos de sub incidența interdicțiilor canonice sub care mitropolitul Șaguna l-a pus „Sub avântul ideilor revoluționare de la 1848, afirmațiile de monopol cultural aspra Bibliei și a comentariilor ei reprezintă, după afirmația prof. E. Munteanu, „cel puțin un anacronism”(45). Heliade remarca faptul că nu e chemarea arhierilor și preoților să traducă, dacă nu știu limba din care și în care se traduce. El vorbește de „circumstanțele cele grele” și de declinului generației în care s-a născut, de lipsa eleniștilor și „prin urmare fiind chemat de datorita mea, de vocația mea, crezul că sunt chemat de vocea lui Dumnezeu, caruia mă supui până la martiriu”(46).

Filologul Heliade folosește corect termenii „creație” în loc de „facere” când e vorba de creerea omului, pământului și astrelor. Când e vorba de ființele organice, el folosește termenul „plasmă”(plăsmuit), iar la facerea „mulierii” (femeii), el folosește verbul „edificare”(47). Cărturarul

de vârf al Țării Românești a studiat asiduu limba elenă de la dascălii de prestigiu ai epocii: Neophyt, Genadiu, Verdelaș (48); aflându-se în exil în insula Chios, lucrând la elaborarea unui curs de istorie universală, el recunoaște ca „studiind Biblia acum, nu ca poet ci ca historic, îmi făcui multe însemnări arheologice, istorice, filosofice, morale, politice, literare și însuși religioase în multe locuri din verset în verset și, adesea, însuși din vorba în vorba”(49). În traducerea sa, Heliade înlocuiește termenii slavi cu cei latini: creație, geneză, firmament, congregație, principe, în locul celor vechi, facere, tărie, adunare, boier(50), aducând traducerea românească la nivelul unor traduceri de referință ale lumii modern de atunci.

E regretabilă disputa dintre el și Șaguna asupra căreia nu vreau să mă opresc și care a avut ca urmare oprirea editării și traducerii Bibliei în limba română a cărturarului și coalizarea „fricosului mitropolit Nifon al Unguro-Vlahiei“ care, într-o pastoral, îl numește pe învățat „fiul rătăcit al societății creștine care vrea să introducă înnoiri în biserica noastră”(51). Desigur că poziția revoluționară a luptătorului român transpare și în privința mănăstirilor închinată: „vom fi datori într-o zi de a ne mântui moșiile mănăstirilor patriei și ale părinților noștri din mâinile călugărilor fanarioți”(52).

Toate acestea au condus la oprirea editării Bibliei lui Heliade, o traducere cu comentarii ce ne-ar fi pus în rândul celor mai înaintate țări ale Europei creștine și ar fi fost pentru inteligența română o lucrare care ar fi apărut înainte cu aproximativ 140 de ani față de lucrarea mitropolitului Ardealului, Bartolomeu Valeriu Anania, care a dat pentru ortodoxia română prima Biblie cu comentarii după cele mai bune ediții franceze și engleze.

Concluzionând cu ideile istoricului Nicolae Iorga: „conducătorul intelectual al țării ca profesor și jurnalist!”, Heliade, „traduce de- bine- de rău Biblia și pe Dante”(53).

Idealurile revoluției de la 1848 au fost în mare parte spulberate iar lupta a continuat după înfrângerea acesteia; capii ei au remarcat lipsurile care au fost și care au dus la prăbușirea ei. Ei au urmarit în perioada post- revoluție schimbarea pe cale pașnică a națiunii din ceea ce este în ceea ce ar trebui să fie. Una din căile de reușită ar fi fost ridicarea spirituală și morală a nației. Având în vedere acest scop, ei au ajuns la concluzia că Biblia în mâna poporului ar fi fost un mijloc esențial în această schimbare. Așa se face că clerici și laici, ajutați de biserică, de Societatea biblică britanică sau prin propriile forțe au alergat la împlinirea acestui deziderat. Și chiar dacă reușita unora a fost parțial, ei au dus făclia Cuvântului pentru luminarea poporului, făcând ca alții să ducă pe mai departe lucrarea începută de ei și desăvârșită de urmașii lor. Capii revoluției au realizat că fără principiile Scripturii nu se poate guverna un popor după ideea libertății, egalității și frăției în fiii nației române.